

DEFA

UNGES IDÉER TIL UNGDOMSUDDANNELSERNE

Udarbejdet af:

Sidse Frich Østergaard-Thygesen, programleder
Sebastien Bigandt, seniorkonsulent
Thomas Grønbek, projektassistent
Sophie Moestrup, konsulent

Udgivet marts 2021

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Indhold

Baggrund og hovedkonklusioner	1
Hovedkonklusioner	2
Implikationer	2
Metode	5
Deltagere og geografi	5
Fremgangsmåde	6
Facilitatorrollen	6
Metodiske refleksioner	7
Deltagernes syn på de eksisterende ungdomsuddannelser	9
Tre temaer i legomodellerne	11
Tema 1: Interesseskabelse og bredere og bedre introduktion til forskellige fag	12
Tema 2: Mulighed for omvalg, tilvalg og fravalg	13
Tema 3: Øget medindflydelse	14
Opsamling	15
Overblik over de unges idéer	15
Bilag og referencer	18
Model 1: Ét samlet ungdomsuddannelsessystem	18
Model 2: 10. klasse og ungdomsuddannelserne	19
Model 3: Udskolingen og ungdomsuddannelserne	20
Model 4: Grundskolen	21
Model 5: Udskolingen og ungdomsuddannelserne	22
Model 6: Hele uddannelsessystemet	23
Model 7: Udskolingen og ungdomsuddannelser	24
Model 8: 10. klasse og ungdomsuddannelserne	25
Model 9: Ungdomsuddannelserne	26
Referencer	27

01

Baggrund og hovedkonklusioner

Baggrund og hovedkonklusioner

Ungdomsuddannelserne har været genstand for stor opmærksomhed de senere år, og der har været flere forskellige udspil til, hvordan et nyt system kan indrettes. Udspillene kommer i kølvandet på en række reformer, som spænder over politiske aftaler om folkeskolen, erhvervsuddannelserne, de gymnasiale uddannelser, de forberedende tilbud og praksisfaglighed i udkolingen. Reformerne kendetegnes ved, at de har haft fokus på forskellige dele af uddannelsessystemet hver for sig - grundskole, ungdomsuddannelser og forskellige former for videregående uddannelser - men i mindre udstrækning har haft blik for helheden.

De danske ungdomsuddannelser står overfor forskellige udfordringer, fx en lav og stagnerede søgning fra grundskolen til erhvervsuddannelserne på ca. 20 pct., hvilket er langt fra den politiske målsætning om, at 25 pct. i 2020 skulle søge en erhvervsuddannelse efter grundskolen. Men der er også andre presserende udfordringer i forhold til ungdomsuddannelserne, blandt andre:

- **De unge føler sig pressede over valget af ungdomsuddannelse**
De unge oplever, at det er et udfordrende og skelsættende valg at vælge ungdomsuddannelse, og mange er ikke klar til at vælge et erhverv lige efter grundskolen (DEA 2018, EVA 2017, CEFU 2016).
- **Mange unge færdiggør aldrig en ungdomsuddannelse eller en erhvervskompetencegivende uddannelse**
29 pct. af de 25årige havde i 2017 ikke fuldført en ungdomsuddannelse (Danmarks Statistik 2017), og knap hver tredje ung, som forlader gymnasiet med de laveste karakterer (2-4,4), gennemfører ikke efterfølgende en erhvervskompetencegivende uddannelse (DEA 2020).
- **Der vil om 10 år være færre unge i de tyndtbefolkede områder**
Landområderne er sårbare overfor demografiske udsving, og i 2030 vil der være markant færre unge her (Danske Regioner 2017). Derfor er det centralt at understøtte tilgængeligheden af et bredt udbud af ungdomsuddannelser i yderområderne.

Udfordringerne er komplekse, og taler for i højere grad at inddrage et samlet helhedsperspektiv på ungdomsuddannelsesområdet med henblik på at indrette et smidigt og sammenhængende system, der møder de unge, hvor de er. Derfor er det centralt at inddrage ungdommens stemme i debatten om, hvordan et ungdomsuddannelsessystem indrettes – så det er i øjenhøjde med brugerne, de unge selv. Tænketaenken DEA har på den baggrund gennemført tre workshops med grundskoleelever for at kunne tilføje debatten et unge-perspektiv, og udforske og beskrive de unges erfaringer, oplevelser og ønsker til ungdomsuddannelserne.

Hovedkonklusioner

Undersøgelsen tager afsæt i indsigter fra tre workshops med i alt 18 elever fra 9. klasse, afholdt i 2018, hvor deltagerne ved hjælp af legoklodser byggede deres bud på fremtidens ungdomsuddannelser, som de ønskede, de skulle se ud. Processen resulterede i ni forskellige modeller, som bidrager med indsigt i de unges tanker om og erfaringer med det nuværende system, deres ønsker om overgange fra grundskolen til ungdomsuddannelse og forslag til et helt nye ungdomsuddannelsessystemer.

Workshopsene indledtes med en gruppesamtale om deltagernes syn på de eksisterende ungdomsuddannelser, og her kom deltagerne blandt andet frem til, at erhvervsuddannelserne er interessante, men svære at vælge, fordi det er uklart, hvordan man kan læse videre, og valget opleves som 'at lukke for muligheder'. Samtidig efterlyste deltagerne mere vejledning, erhvervspraktik og praktiske/musiske fag i grundskolen – fordi det kan understøtte 'det rigtige valg' af ungdomsuddannelse: Oplevelsen af 'at kunne vælge forkert' skal erstattes af oplevelsen af 'at prøve noget af' – uden store konsekvenser. Derfor skal det altid være muligt at komme videre i systemet, hvorfor fleksibilitet gik igen i alle modellerne. Herudover var der særligt tre gennemgående temaer:

1. Interesseskabelse og bredere og bedre introduktion til forskellige fag

Ungdomsuddannelserne skal i større grad bidrage til at hjælpe den enkelte med at udforske interesser, blive introduceret til forskellige fag og blive klogere på mulighederne, fx via praktik, vejledning og udbud af valgfag.

2. Mulighed for omvalg, tilvalg og fravalg

Der skal være mulighed for at vælge en anden retning senere på ungdomsuddannelsen, uden at skulle starte forfra (fx fra gymnasial uddannelse til erhvervsuddannelse eller omvendt), og der skal altid være tydelig mulighed for at læse bredt videre efter endt ungdomsuddannelse.

3. Mulighed for at præge sin egen ungdomsuddannelse

Der skal i større grad være mulighed for at præge sin egen ungdomsuddannelse og (skifte) uddannelsesretning, og det skal være muligt at have boglige, praktiske og kreative fag på alle ungdomsuddannelserne.

Implikationer

Undersøgelsen viser, at de unge i høj grad efterlyser fleksibilitet, mulighed for at skifte uddannelsesretning, mere viden, vejledning og brobygning i grundskolen og mulighed for at mikse både almene, kreative og praktisk-musiske fag – både i udskolingen og på ungdomsuddannelserne. Det er vigtige perspektiver at have med i tankerne om, hvordan ungdomsuddannelser i øjenhøjde med de unge kan se ud. Jo mere specifikke retninger der er, jo mere er de unge bekymrede for 'at vælge forkert', og vælger derfor det mest brede udbud – som fx

stx. Det er de unge, der er brugerne af ungdomsuddannelserne, og hvis det er et ønske, at flere skal brede deres valg af ungdomsuddannelse ud, må de unges bekymringer om at vælge forkert og opleve, at deres mulighedsrum indskrænkes, medtages i eventuelle fremtidige løsninger. Undersøgelsen er i sin natur ikke repræsentativ, og det vil være oplagt at uddybe de unges ønsker til et ungdomsuddannelsessystem, og særligt bekymringerne for at "vælge forkert" låse sig fast i en bestemt retning, når de skal vælge ungdomsuddannelse.

02

Metode

Metode

Ambitionen med undersøgelsen har været at inddrage de unge som aktive deltagere i vidensproduktionen, med inspiration fra blandt andre Imelda Coyne & Bernie Barter's forståelse af partcipatoriske undersøgelser, der har fokus på at facilitere unges deltagelse, så de understøttes aktivt til at give indblik i deres livsverden (Coyne & Barter 2018). Den kreative tilgang er i denne undersøgelse kommet til udtryk ved, at deltagerne brugte legoklodser (byggemetode) som redskab til at formidle deres bud på et godt ungdomsuddannelsessystem. Metoden ledte deltagerne til en fælles refleksionsproces i grupper, og understøttede et mere afslappet og legende miljø, end der formodentligt kunne opnås ved fx interviews. Derudover giver metoden håndgribelige visuelle data om deltagernes bud på det gode ungdomsuddannelsessystem i form af faktiske modeller.

Deltagere og geografi

Workshop 1 Juni 2018 Sted: DEAs lokaler i København Deltagere: Fem piger og én dreng	Deltagerne blev udvalgt på baggrund af tilgængelighed (netværk), og er derfor ikke udvalgt ud fra bestemte karakteristika, men blot det udgangspunkt, at de var tilgængelige og gik i grundskole i København. Tre havde valgt at søge optag på et gymnasium (stx), to havde valgt efterskole og én forventede at søge optag på hhx efter 9. klasse. Bemærkninger: Til forskel fra de resterende workshops, blev denne afholdt i DEAs lokaler og deltagerne havde derfor også selv valgt at deltage uden for skoletiden.
Workshop 2 September 2018 Sted: Kirstinebjergskolen i Fredericia Deltagere: Tre piger og tre drenge.	Deltagerne til denne workshop blev udvalgt af Kirstinebjergskolen efter DEAs anmodning om, at deltagerne skulle bestå af elever fra tre forskellige klasser og være en lige andel drenge og piger. Tre af de seks deltagere havde valgt at søge optag på stx, én efterskole for dernæst at søge optag på hhx, én søgte optag på htx og én optag på en erhvervsuddannelse.
Workshop 3 September 2018 Sted: Horsens Byskole Deltagere: Tre piger og tre drenge	Deltagerne til denne workshop blev på samme vis udvalgt af skolen efter DEAs anmodning om, at deltagerne skulle være fra tre forskellige klasser og bestå af en lige andel drenge og piger. Fire af de seks deltagere havde valgt at søge optag på en erhvervsuddannelse, én ville søge optag på stx, og én på htx.

Fremgangsmåde

Hver workshop begyndte med en præsentation af opbygningen af det nuværende uddannelsessystem og af optaget på de respektive ungdomsuddannelser. Dette blev gjort for at sikre, at deltagerne var bekendt med informationer om fx differencen mellem optaget på erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser, når de efterfølgende skulle forsøge at designe og bygge deres bud på et ungdomsuddannelsessystem. Herefter blev der i fællesskab brainstormet om deltagernes syn på det nuværende uddannelsessystem, for at få deltagerne til at indgå i dialog, og åbne for deres erfaringer med det nuværende uddannelsessystem. Efterfølgende blev deltagerne, på baggrund af deres uddannelsesvalg, inddelt i grupper af to. På den måde blev to, som begge havde valgt at søge optag på stx, ikke placeret i samme gruppe. Dette blev gjort ud fra antagelsen om, at en, som har valgt at søge optag på en erhvervsuddannelse kan bidrage med andre erfaringer end en, der har søgt optag på stx. Efter byggetiden skulle deltagerne præsentere deres modeller for de andre og fortælle, hvad der udmærkede sig ved deres model, som ville gøre uddannelsessystemet bedre. De andre deltagere blev opfordret til at stille spørgsmål til modellen, for at understøtte dialog med afsæt i deltagernes nye legomodeller. Notatet er blevet til på baggrund af deltagernes konkrete modeller, samtaler under workshoppen samt observation og facilitering af hele processen.

De enkelte workshops fulgte følgende kronologiske fremgangsmåde

1. Præsentationsrunde af DEAs facilitatorer samt hver enkel deltager
2. Indledende introduktion af det nuværende uddannelsessystem
3. Brainstorm ud fra deltagernes erfaringer og syn på det nuværende uddannelsessystem
4. Gruppeinddeling og lego-workshop
5. Gruppepræsentationer af modeller og peer-feedback i plenum
6. Evaluering af workshoppen

Facilitatorrollen

Målet med workshopsene var at facilitere dem på en sådan måde, at deltagerne selv kunne tage føringen og diskutere, beskrive og illustrere deres perspektiver, erfaringer og forståelser via både tegning, legoklodser, individuelle samtaler og gruppesamtaler. Deltagerne fik derfor plads til i fællesskab at diskutere deres modeller og få feedback fra de andre. Som facilitator handlede det om at lede deltagerne, så de følte ejerskab og kunne se sig som medskabere af workshoppens erkendelser og den viden, der blev skabt på workshoppen. Ved at lade deltagerne være de primære agenter i workshoppen jævnes det magtforhold, som ofte kan gøre sig gældende i traditionelle interviewsituationer. Udjævningen kan både ske deltagerne i mellem, men også mellem facilitatorer og deltagerne. Dette forhold kan lede til yderligere indsigt i deltagernes

erfaringer, da de potentielt vil være mere åbne om deres tanker og erfaringer, end hvis magtforholdet var anderledes. Denne tilgang kan derfor bidrage til, at de har lyst til og mod på at udtrykke sig mere åbent og frit (Coyne & Carter 2018).

Metodiske refleksioner

Vi præsenterede på workshopsene deltagerne for opbygningen af det nuværende uddannelsessystem, og hvordan optagelsestallene tog sig ud, for at danne et afsæt for øvelsen. Denne tilgang kan have den begrænsning, at deltagerne potentielt designer et anderledes system, end hvis de ikke var blevet præsenteret for de nuværende optagelsestal og uddannelsesstrukturer. Man kunne fx forestille sig, at deltagerne ikke ville vægte de erhvervsfaglige fag og uddannelser i deres model, hvis ikke de var blevet præsenteret for forskelle i søgemønstrene til de forskellige ungdomsuddannelser. Årsagen til, at vi alligevel valgte at give deltagerne de indledende informationer, var for at sikre, at deltagernes modeller korresponderer med de udfordringer, som øvrige relevante aktører er optaget af at løse.

Efter afholdelsen af de første to workshops, blev det tydeligt, at ikke alle deltagere kunne gå til 'byggeopgaven' på lige fod. Dette kan skyldes faktorer som deltagernes forskellige sociale baggrunde, faglige forudsætninger eller indledende viden om uddannelsessystemet generelt. Efter workshop to fandt vi, at flere af deltagerne havde udfordringer ved at transformere deres tanker til konkrete fysiske forslag, der rent praktisk kunne konstrueres i klodser. For at imødekomme denne udfordring, blev der i større grad forsøgt at forberede deltagerne forud for øvelsen i den tredje workshop, hvor der i plenum blev drøftet, hvordan man kan anvende klodser til at udtrykke "noget", fx at farven på en legoklods kan symbolisere et bestemt fag, årgang eller uddannelsesretning, eller hvordan man kan opbygge et uddannelsessystem – fx at man kan bygge vertikalt eller horisontalt – starte oppefra eller nedefra – eller noget helt tredje. Derudover er det nødvendigt at understrege, at der stadig kan eksistere barrierer, der gør, at deltagernes respektive modeller ikke inkluderer alle deres ideer og forslag til ændringer, da disse kræver en relativ svær transformation fra tanke til fysisk konstruktion. Deltagerne kan derfor have andre eller flere ideer, end dem som kommer til udtryk gennem deres modeller. Modellerne synes også på et overordnet plan at afspejle den nuværende uddannelsesstruktur, hvilket eksempelvis kan skyldes workshoppens indledende introduktion af det nuværende uddannelsessystem, der således har været deltagernes referencepunkt.

Til forskel fra den første workshop blev workshop to og tre afholdt på deltagernes skoler. Det muliggjorde, at deltagerne kunne blive påvirket af miljøet omkring dem på en anden måde, end ved første workshop i Tænk tanken DEAs egne lokaler. Vi oplevede fx, at deltagerne havde en større tilbøjelighed til at kigge på uret, blive forstyrret af klokken, der ringede til frikvarter, eller være nysgerrig på, hvad de andre elever udenfor lavede af aktiviteter. Deltagerne på workshop to og tre kunne ligeledes have en anden motivation for at deltage i workshoppen end deltagerne på den første workshop, eftersom de workshops var placeret i elevernes skoletid, og eleverne derfor kunne "undgå" de ordinære undervisningstimer ved at deltage.

03

Deltagernes syn på de eksisterende ungdomsuddannelser

Deltagernes syn på de eksisterende ungdomsuddannelser

I dette afsnit præsenteres et overblik over de nedslag, som fandt sted under brainstormen om deltagernes syn på det nuværende uddannelsessystem. Nedslagene er blevet kategoriseret i fire områder, og deltagernes modeller har i nogen grad haft afsæt i flere af nedenstående punkter. I notatets bilag er det muligt at orientere sig i de enkelte modeller.

1. De unge vælger gymnasiet fordi

- de er bange for at lukke døre ved at vælge andet end gymnasiet
- de synes gymnasiet åbner flere muligheder
- de synes erhvervsuddannelser giver færre muligheder
- de føler, det er for tidligt at tage stilling til, hvad de skal beskæftige sig med i fremtiden – et valg af gymnasiet udskyder behovet for at træffe et valg, der kan indsnævre fremtidige muligheder

2. Erhvervsuddannelsernes retninger er interessante, men flere af de unge

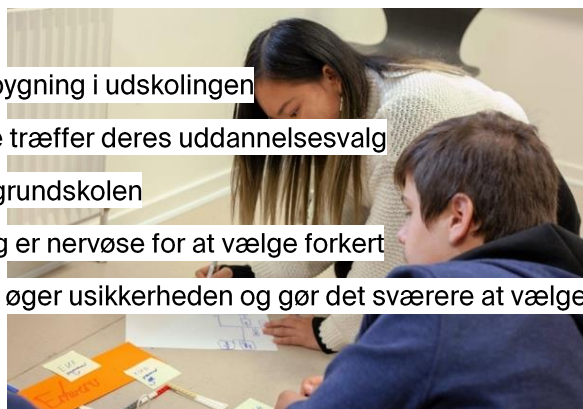
- vil ikke gå de veje, da de som nævnt ovenfor er bange for at "lukke døre"
- finder det uigennemskueligt, hvordan mulighederne for at læse en videregående uddannelse er bagefter

3. De unge ønsker mere fleksibilitet, og

- større mulighed for selv at præge sin ungdomsuddannelse, så der kan afprøves flere forskellige fag – fx både fag fra erhvervsuddannelsernes forskellige indgange samtidig med gymnasiale fag som fysik eller historie
- mulighed for at vælge flere praktiske og kreative fag på gymnasiet
- mere praktik på alle ungdomsuddannelserne

4. Det er svært at vælge, og deltagerne

- ønsker mere vejledning, praktik og brobygning i udskolingen
- ønsker at være bedre rustede, inden de træffer deres uddannelsesvalg
- ønsker flere praktiske og kreative fag i grundskolen
- vil gerne vælge rigtigt – første gang – og er nervøse for at vælge forkert
- udtrykker, at for mange valgmuligheder øger usikkerheden og gør det sværere at vælge rigtigt

04

Tre temaer i legomodellerne

Tre temaer i legomodellerne

Tre temaer går igen på tværs af deltagernes modeller over et godt ungdomsuddannelsessystem, set fra deres perspektiv:

1. Interesseskabelse og bredere og bedre introduktion til forskellige fag
2. Mulighed for omvalg, tilvalg og fravalg
3. Øget medindflydelse på uddannelsens sammensætning – fx i form af at kunne vælge fag fra forskellige ungdomsuddannelser

De tre temaer gennemgås på de følgende sider.

Tema 1: Interesseskabelse og bredere og bedre introduktion til forskellige fag

Deltagerne havde følgende idéer:

- Ungdomsuddannelserne skal i større grad bidrage til at hjælpe den enkelte med at udforske interesser og blive klogere på uddannelsesvalget og fremtiden (model 1, 3 og 5)
- Der skal være mulighed for mere specialisering på ungdomsuddannelserne i form af valgfag. Det bør starte bredt første år og ende mere specifikt på sidste år (model 1, 3, og 5)
- Der oprettes et alternativ til de elever, som er usikre på deres uddannelsesvalg, der bidrager til at hjælpe den enkelte med at udforske interesser (model 2, 8 og 9)
- Der skal være mere praktik på ungdomsuddannelserne (model 3 og 5)
- Der skal være mere praktik, brobygning og vejledning i udskoling (model 3, 4, 5, 6, og 7)

På tværs af alle workshops var der bred enighed om, at der i de nuværende rammer ikke er tilstrækkelig mulighed for at kunne udforske faglige interesser. Derfor efterspørges en bredere palet af valgfag uden for de almene fag (fx dansk og matematik), mere frihed til at sammensætte forskellige fag, og øgede praktik-, vejlednings- og brobygningsmuligheder i både udskoling og på ungdomsuddannelserne.

Flere af legomodelerne forsøgte at imødekomme disse ønsker ved at tilbyde flere valgfag, løbende specialisering og en mere "tragtformet" uddannelsesstruktur. I modellerne ville eleverne ikke skulle vælge en bestemt linje eller retning, som indsnævrer mulighederne, fra uddannelsens start. Flere modeller har først en defineret specialisering eller linje på 3. eller 4. år. Andre modeller har udformet en tydelig kobling mellem fag fra erhvervsuddannelserne og gymnasierne, der på den måde giver eleverne mulighed for at blande praktiske, kreative og boglige fag.

Tema 2: Mulighed for omvalg, tilvalg og fravalg

Deltagerne havde følgende idéer:

- Intet uddannelsesvalg skal opleves som et forkert valg – derfor fokus på at kunne vælge om (alle modeller)
- Der skal være mulighed for at vælge en anden retning senere på ungdomsuddannelsen, uden at skulle starte forfra - fx fra stx til erhvervsuddannelse, eller fra erhvervsuddannelse til htx (model 1, 5,7, 8 og 9)
- Der skal der være tydelig mulighed for at læse bredt videre, uanset hvilken retning man vælger efter grundskolen (alle modeller)

Et fællestræk i alle ni modeller var, at de på hver deres måde muliggør, at eleven kan vælge om, hvis uddannelsesvalget alligevel ikke er det rigtige – fx fra gymnasie til erhvervsuddannelse eller blot fra en specifik linje til en anden på den samme type ungdomsuddannelse.

Der var også modeller med fokus på, at elever i udskolingen i langt større grad skal kunne udforske forskellige uddannelsesveje for at gøre den enkelte elev mere sikker i sit uddannelsesvalg. Dertil skal udskolingen bestå af flere timers uddannelsesvejledning og besøg fra eksterne oplægsholdere. En anden model, som havde fokus på grundskolen, forsøgte at løse usikkerhedsproblematikken ved en obligatorisk 10. klasse (10.g). Denne 10. klasse skulle fungere som et interessevækkende skoleår, hvor de, der er usikre, kan udforske uddannelsesveje, og dem som allerede er sikre på deres uddannelsesvalg, kan påbegynde første år på deres uddannelse på dette 10. år.

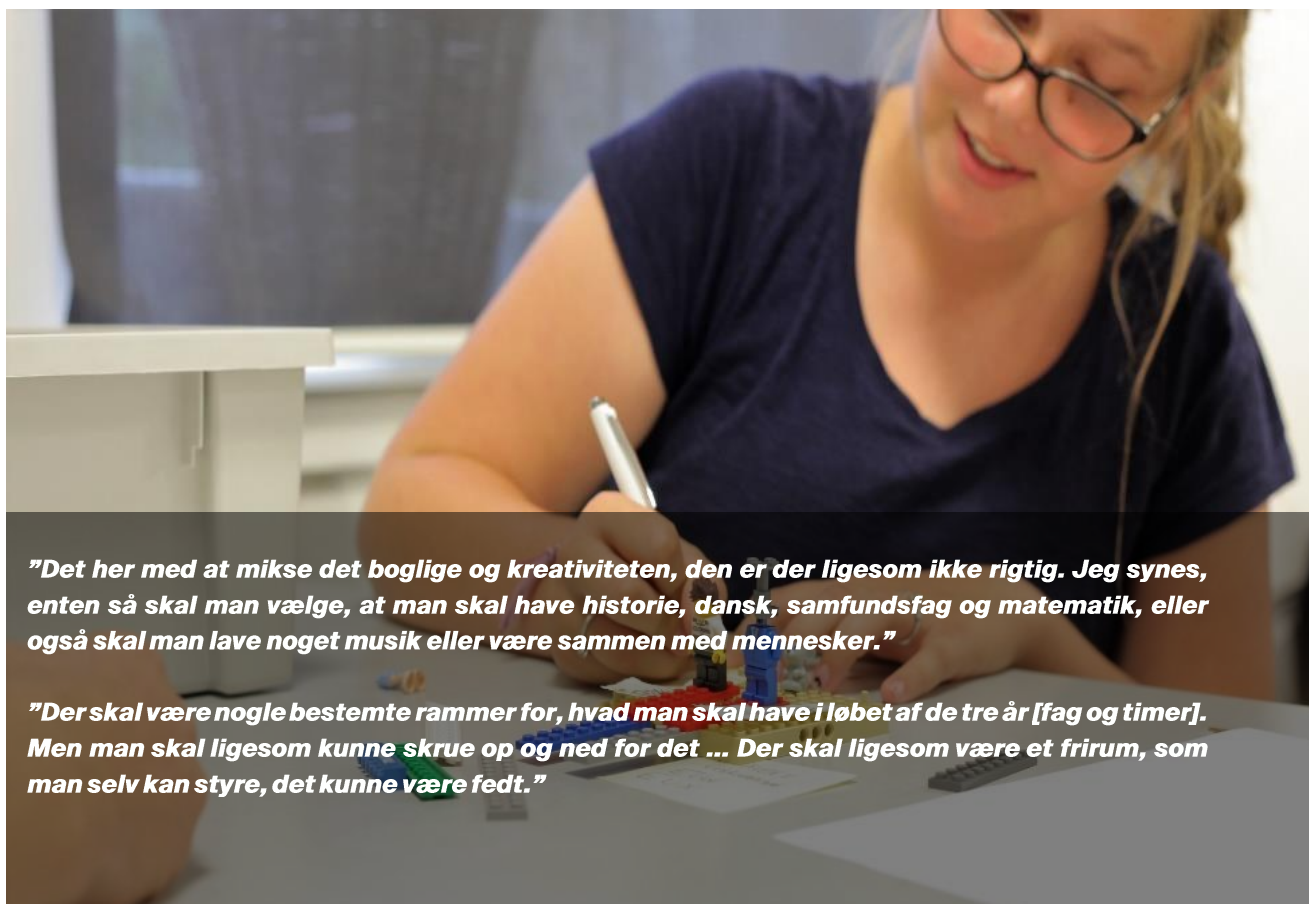

Tema 3: Øget medindflydelse

Deltagerne havde følgende idéer:

- Der skal i større grad være mulighed for at præge sin egen ungdomsuddannelse og studieretning (Model 1, 3,5 og 6)
- Det skal være muligt at have boglige, praktiske og kreative fag på ungdomsuddannelserne (model 1, 3, 5 og 6)
- Ungdomsuddannelsessystemet skal være præget af frihed til at skifte mellem uddannelser og retninger (alle modeller)

Uddannelsens opbygning og medindflydelse på egen uddannelse fyldte generelt meget på tværs af alle workshops. Det kom flere steder til udtryk ved, at modellerne bygger på, at alle elever i større grad selv skal kunne tilrettelægge egen uddannelse på baggrund af valgfag og/eller "pakkeløsninger". Et eksempel er en fireårig model, som både indeholder erhvervs- og gymnasieuddannelser i ét, og hvor kun ét skoleår indeholder obligatoriske almene fag (model 5). De resterende tre år lægger derimod op til, at eleven skal i praktik og/eller sammensætter de resterende år ved hjælp af valgfag.

Opsamling

En af de mest centrale pointer i deltageres arbejde med ungdomsuddannelsesmodellerne er, at de ønsker større frihed til selv at vælge, hvilke fag der skal indgå som del af deres ungdomsuddannelse – og mulighed for at kunne vælge mellem forskellige kreative, almene og praktiske fag, uanset typen af ungdomsuddannelse. Samtidig er der også et ønske om, at der skal være mulighed for senere at kunne skifte retning eller holde pause fra den igangværende ungdomsuddannelse og senere fortsætte, hvor man slap. Desuden opleves det som afgørende, at der er større gennemsigtighed i videre uddannelsesmuligheder efter endt ungdomsuddannelse, særligt erhvervsuddannelserne. Oplevelsen af 'at kunne vælge forkert' skal erstattes af oplevelsen af 'at prøve noget af' – uden store konsekvenser. I forlængelse heraf skal muligheden for at kunne ændre retning være til stede, hvis uddannelsesvalget alligevel ikke var det den unge ønskede. Dette har afsæt i deltageres rationale om, at de ikke skal være hindret af det valg, de tog ved udgangen af 9. klasse.

I flere af forslagene ses både 'studievejlederen' og 'vejledning' som vigtige elementer i forberedelsen til uddannelsesvalget. Vejledningen har, ifølge deltagerne, en central plads i udskolingen, men også på ungdomsuddannelserne, særligt i relation til bedre muligheder for at skifte mellem ungdomsuddannelserne, men også i forhold til forberedelsen til videre uddannelse og job.

Overblik over de unges idéer

Interesseskabelse og bredere og bedre introduktion til forskellige fag

- Ungdomsuddannelserne skal i større grad bidrage til at hjælpe den enkelte med at udforske interesser og blive klogere på uddannelsesvalget og fremtiden
- Der skal være mulighed for mere specialisering på ungdomsuddannelserne i form af valgfag. Det bør starte bredt første år og ende mere specifikt på sidste år
- Der oprettes et alternativ til de elever, som er usikre på deres uddannelsesvalg, der bidrager til at hjælpe den enkelte med at udforske interesser
- Der skal være mere praktik på ungdomsuddannelserne
- Der skal være mere praktik, brobygning og vejledning i udskolingen (model 3, 4, 5, 6, og 7)

Mulighed for omvalg, tilvalg og fravalg

- Intet uddannelsesvalg skal opleves som et forkert valg – derfor fokus på at kunne vælge om og på "at kunne prøve ting af"

- Der skal være mulighed for at vælge en anden retning senere på ungdomsuddannelsen, uden at skulle starte forfra - fx fra stx til erhvervsuddannelse, eller fra erhvervsuddannelse til htx
- Der skal der være tydelig mulighed for at læse bredt videre, uanset hvilken retning man vælger efter grundskolen

Øget medindflydelse

- Der skal i større grad være mulighed for at præge sin egen ungdomsuddannelse og studieretning
- Det skal være muligt at have boglige, praktiske og kreative fag på ungdomsuddannelserne
- Ungdomsuddannelsessystemet skal være præget af frihed til at skifte mellem uddannelser og retninger

05

Bilag og referencer

Model 1: Ét samlet ungdomsuddannelsessystem

En elev skal færdiggøre alle tre år, før der kan læses på en videregående uddannelse. Eleven skal vælge fag og retning i etaper – i løbet af uddannelsen – i stedet for at skulle vælge på én gang i begyndelsen. Ungdomsuddannelsen starter bredt og ender mere specifikt via valgfag.

I modellen er der fokus på:

- At hjælpe eleverne med at finde ud af, hvad de skal – derfor vælges ikke retning efter 9. klasse, medmindre eleverne specifikt ved, hvad de vil i fremtiden
- Mulighed for at vælge fag til og fra i løbet af de tre år på ungdomsuddannelsen
- At eliminere muligheden for at vælge forkert efter 9. klasse

I modellen er der mulighed for:

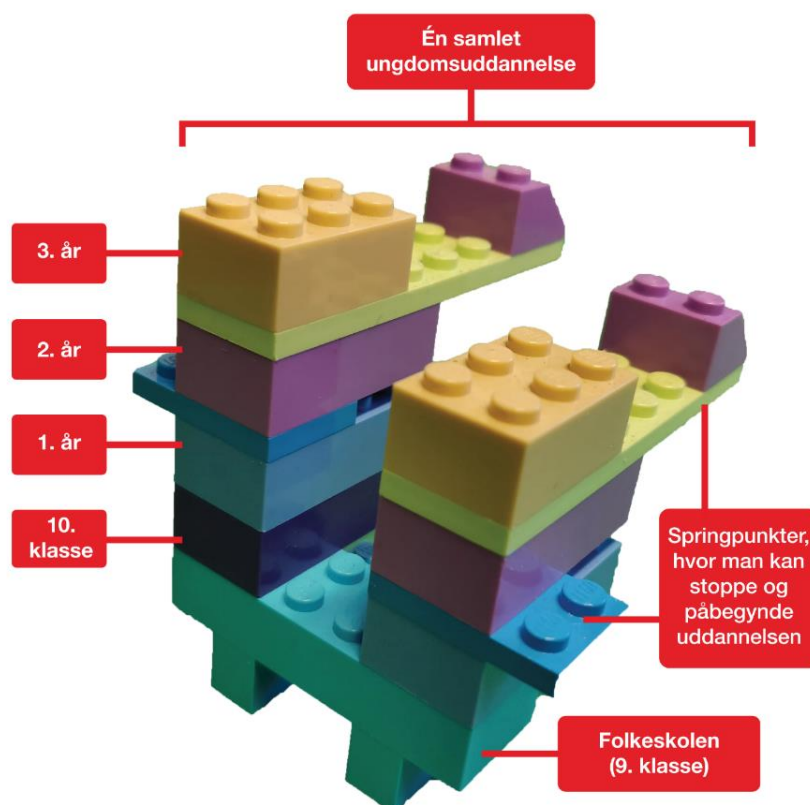
- At tilvælge fagretninger løbende, så den enkelte elev ender i en specifik retning, som man kan gå videre med på en videregående uddannelse eller i job
- At stoppe på ungdomsuddannelsen efter 1. eller 2. år (springpunkter i grafikken), og få et bevis for dette. Ønsker eleven senere at afslutte 2. eller 3. år, er det muligt at begynde, hvor man stoppede sidst

Det bedste ved modellen?

"Jeg oplever det lidt som et tabu. Hvis man vælger forkert, så det skal være nemmere at komme tilbage igen"

"Det med at man kan få lov til at prøve nogle ting af og samtidig vide, at det ikke lukker nogle døre"

"Jeg [har] det sådan, ej hvad nu hvis jeg alligevel ikke har lyst til det her, og hvad nu hvis jeg fortryder det helt vildt meget – så vil have det ret godt med, at hvis jeg tager de her tre år, så ved jeg, at jeg har alle muligheder ig ikke kan vælge forkert"

Model 2: 10. klasse og ungdomsuddannelserne

Grundskolen

Efter 9. klasse er det i denne model obligatorisk at fortsætte i 10. klasse – kaldet 10.g. Dette er en blanding af gymnasiet, erhvervsskole og 10. klasse. Formålet er at give vejledning og hjælpe elever med at udforske deres uddannelsesmuligheder. Ved eleverne allerede, hvad de vil efter 9. klasse, kan eleven i 10.g vælge den fagspecifikke retning, som der ønskes (hvx, eud, etc.) og derefter begynde i 2.g i stedet for 1.g på ungdomsuddannelsen.

Ungdomsuddannelserne

Ungdomsuddannelserne er i denne model opdelt som i dag. Efter 10.g kan eleven derfor fortsætte på enten en erhvervsrettet eller en gymnasial vej. Hvis eleven efter 10.g vælger stx, kan der startes direkte i 2.g. Ved eleven ikke, hvad der skal ske efter 10.g, og vælger derfor ikke en fagspecifik retning, vil eleven skulle starte i 1.g.

Det samme gælder for erhvervsuddannelserne – her ville eleven også kunne starte længere inde i forløbet, hvis eleven i 10.g har valgt en erhvervsfaglig retning.

I modellen er der fokus på:

- Ikke at skulle vælge, hvad man skal direkte efter grundskolen, medmindre man er sikker i sit valg
- Øget mulighed for at snuse til forskellige fag, inden man træffer sit valg om uddannelse

Det bedste ved modellen?

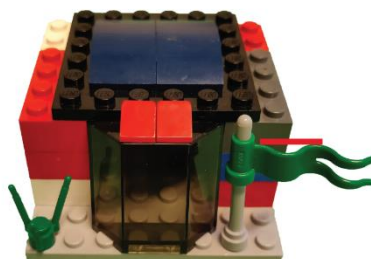
"Det er nok det med, at efter folkeskolen så har du lige et år, hvis man ikke ved, hvad man vil, så går man i skole og får en smagsprøve på lidt det hele. Og hvis du ved, hvad du vil, så kan du vælge de linjefag, du har brug for i det år. Og så spilder man ikke tiden... Her kan du efter 10.g springe et år over, hvis du allerede ved, at du vil på gymnasiet, så starter man direkte i 2.g bagefter."

Gymnasial uddannelse

Erhvervsuddannelse

10. G

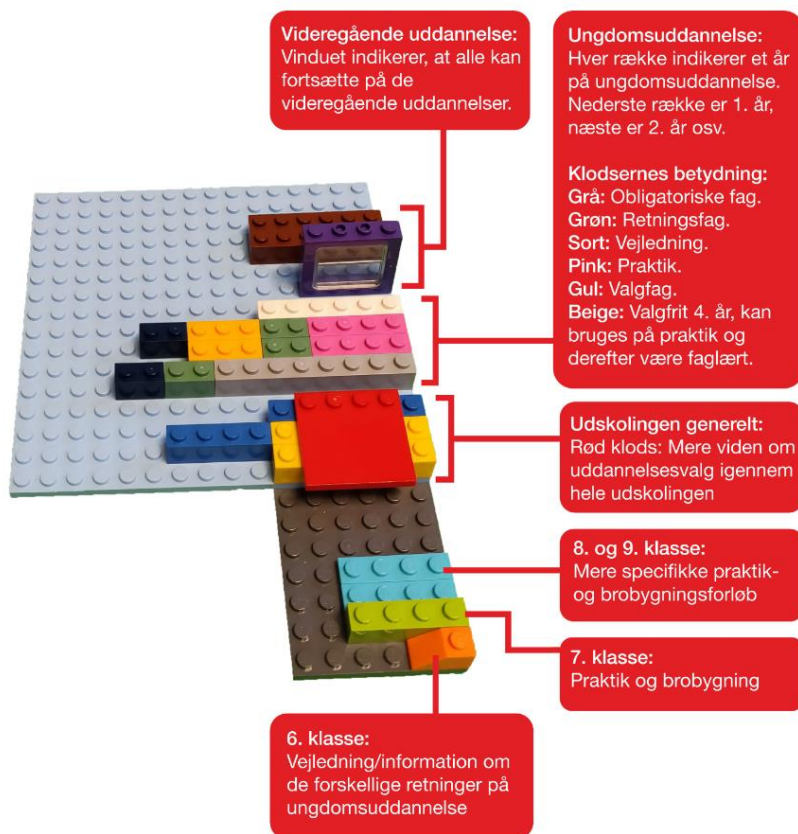
Model 3: Udskolingen og ungdomsuddannelserne

I denne model er der stort fokus på at klæde eleverne på til at træffe et uddannelsesvalg på baggrund af interesser. Derfor er centrum at tilbyde eleverne mere viden og vejledning ved at øge praktik og brobygningsmulighederne, og gøre disse muligheder mere attraktive. Hertil skal uddannelsesvejledningen øges og kvalificeres i både udskolingen og på ungdomsuddannelserne.

Alle ungdomsuddannelserne er samlet i ét forløb det første år. Alle elever følger et tilrettelagt "interesseforløb", der har til hensigt at få eleverne til at prøve forskellige fag. Dertil får alle elever vejledning om de forskellige linjer på ungdomsuddannelsen. Fra andet år skal alle elever, uanset retning, i praktik. På andet år er der desuden indlagt 'retningsvalg' samt valgfag indenfor den pågældende retning. Tredje år består af samme struktur som på andet år, dog med yderligere vejledning med henblik på fremtidige job/uddannelsesvalg. Fjerde år er valgfrit. Her er der mulighed for mere praktik eller fordybe sig bogligt. Vælges fjerde år med praktik (og har eleven tilrettelagt de foregående år med fokus på fx håndværk) vil eleven være faglært det 4. år.

I modellen er der fokus på:

- Overgangen fra udskolingen til ungdomsuddannelserne
- Mere praktik og brobygning i udskolingen, som skal hjælpe til at træffe det rigtige valg om ungdomsuddannelse
- Obligatorisk praktik og vejledning på ungdomsuddannelsen
- I større grad selv at kunne sammensætte retning på ungdomsuddannelsen
- At alle skal have de samme muligheder for videre uddannelse efter ungdomsuddannelsen

Det bedste ved modellen?

"Det er det der med at få mere viden [om fremtiden] ... Jeg tror bare generelt, at det er det med, at det hænger bedre sammen – igennem alle årene får du mere viden. Om det så er, at du fra 6. klasse får viden om ungdomsuddannelserne og på ungdomsuddannelserne får du så mere viden om, hvad du skal bagefter."

Model 4: Grundskolen

Gruppen designede ikke et ungdomsuddannelsessystem under workshoppen – men nævnte, at der i højere grad bør samles forskellige niveauer for at opnå en bred diversitet på ungdomsuddannelserne, som kan styrke alle elever. Derudover skal der være flere og anderledes studieretninger, så eleven fx kan læse pædagogik som et fag på sin ungdomsuddannelse.

I modellen er der fokus på:

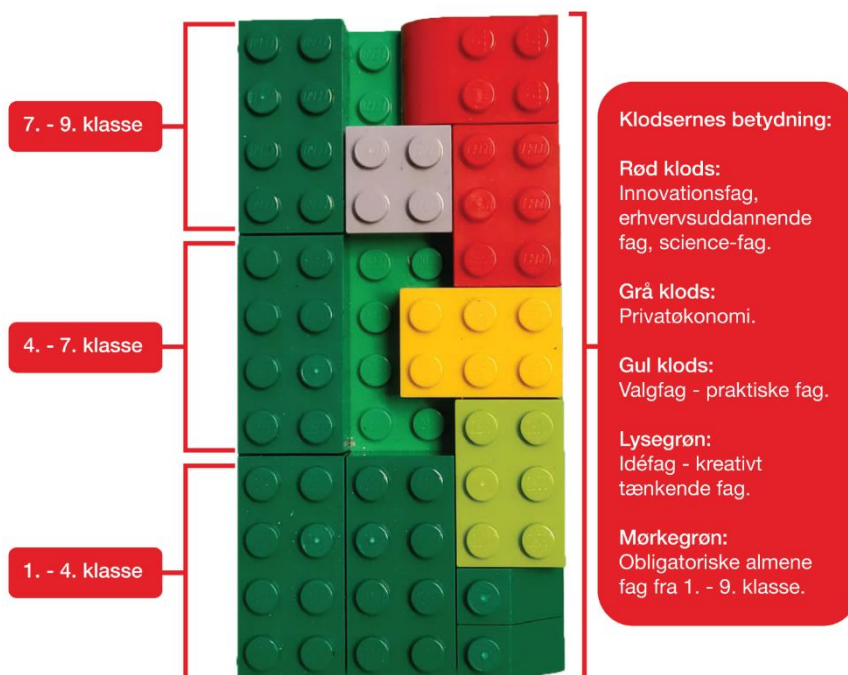
- At eleverne skal rustes bedre til at træffe et uddannelsesvalg efter 9. klasse
- Valgfrihed og interesseskabelse

I modellen er der mulighed for:

- At vælge andre og flere valgfag – både bolige, praktiske og kreative fag
- At kunne vælge om, hvis interessen forsvinder
- At få flere valgfag på mellemtrinnet, som kan færdiggøres i udskolingen

Det bedste ved modellen?

"Der skal være frihed til at vælge, men det skal også være præget af frihed til at kunne skifte – fordi man netop ikke skal være fastlåst på noget."

Model 5: Udskolingen og ungdomsuddannelserne

Grundskolen

Fra 7.-9. klasse skal elever minimum seks uger i praktik eller brobygning. Yderligere er der øget fokus på løbende uddannelsesvejledning.

Ungdomsuddannelserne

Hele ungdomsuddannelsen består af én stor eux-inspireret opbygning, og vil i alt være fire til fem år. Uddannelsen indeholder minimum ét år obligatoriske undervisningstimer, derefter skal eleven selv udfylde resten af timerne med praktik eller ordinær undervisning. Dertil vil der være seks måneders obligatorisk praktik i løbet af de fire til fem år. Eleven kan bygge sin egen uddannelse, så man fx kan have tre års praktik og ét år i skole. Ved afslutning af uddannelsen får man et bevis som ved en eux. Fokus på at have mulighed for at til- og fravælge i løbet af de tre år på ungdomsuddannelsen. Ved indgangen til hvert "semester" skal eleven vælge fag eller praktik til det pågældende år, så eleven ikke skal vælge før uddannelsesstart. Der skal dog være skabeloner, som elever kan følge med henblik på at skolerne kan oprette klasser.

I modellen er der fokus på:

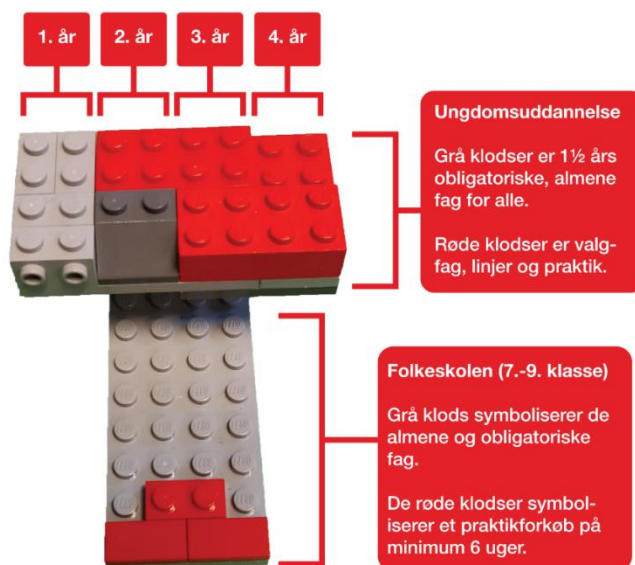
- At alle kan fortsætte på en videregående uddannelse som følge af det obligatoriske skoleår
- At eleverne selv kan sammensætte sin uddannelse
- At eleverne ikke er bundet til den uddannelsesretning, man som elev valgte på forhånd
- Større valgfrihed i løbet af ungdomsuddannelsen
- Høj grad af praktik

I modellen er der mulighed for:

- At udforske forskellige uddannelser og jobs igennem obligatorisk praktik og brobygning, og derved forberede uddannelsesvalget efter grundskolen
- At kunne "bygge" sin egen uddannelse
- Løbende vælge fag til og fra, således at man ikke skal træffe en definitiv beslutning i starten af sin ungdomsuddannelse

Det bedste ved modellen?

"Helt klart at eleven selv kan vælge, hvad man hælder til... Altså der er meget valgfrihed ift. ens uddannelse"

Model 6: Hele uddannelsessystemet

Grundskolen

Praktiske, kreative og boglige fag vægter lige meget og har lige mange antal timer.

Ungdomsuddannelserne

Eud og gymnasiale uddannelser er opdelt som to forskellige retninger, men der skal være mulighed for at kunne tilvælge praktiske og kreative fag på en gymnasial uddannelse samt boglige og kreative fag på eud.

I modellen er der fokus på:

- Ikke at skulle vælge, hvad man skal senere i livet direkte efter grundskolen
- At den retning, som man vælger (eud eller gymnasie) ikke skal lukke døren for at kunne læse videre senere. Det skal således være bedre overgange mellem eud og videre uddannelse (fx skal man naturligt kunne læse en lederuddannelse efter man er uddannet kok)

I modellen er der mulighed for:

- At koble de praktiske fag med de boglige fag både på eud og i gymnasiet
- At kunne læse på en videregående uddannelse med en erhvervsuddannelse (dog med visse fagspecifikke begrænsninger)

Det bedste ved modellen?

"Jeg synes, det er det med, at man både kan have historie og dansk, men samtidig også kan læse pædagogik eller have nogle flere timer billedkunst, hvis man gerne vil det, eller som kok ... Så man ikke allerede, når man er 15 år, skal vælge, om man vil det ene eller det andet og så vælge en helt masse fra."

Model 7: Udskolingen og ungdomsuddannelser

Grundskolen

I 9. klasse får eleverne mere vejledning og viden om ungdomsuddannelserne.

Ungdomsuddannelserne

Modellen består af samme retninger og struktur som i dag (en gymnasial og en erhvervsrettet vej).

Imidlertid er det muligt efter to år at gå i en anden retning end den, man først havde valgt.

Yderligere lægger modellen op til, at det skal være nemmere at videreudanne sig efter afslutningen på en erhvervsrettet uddannelse.

I modellen er der fokus på:

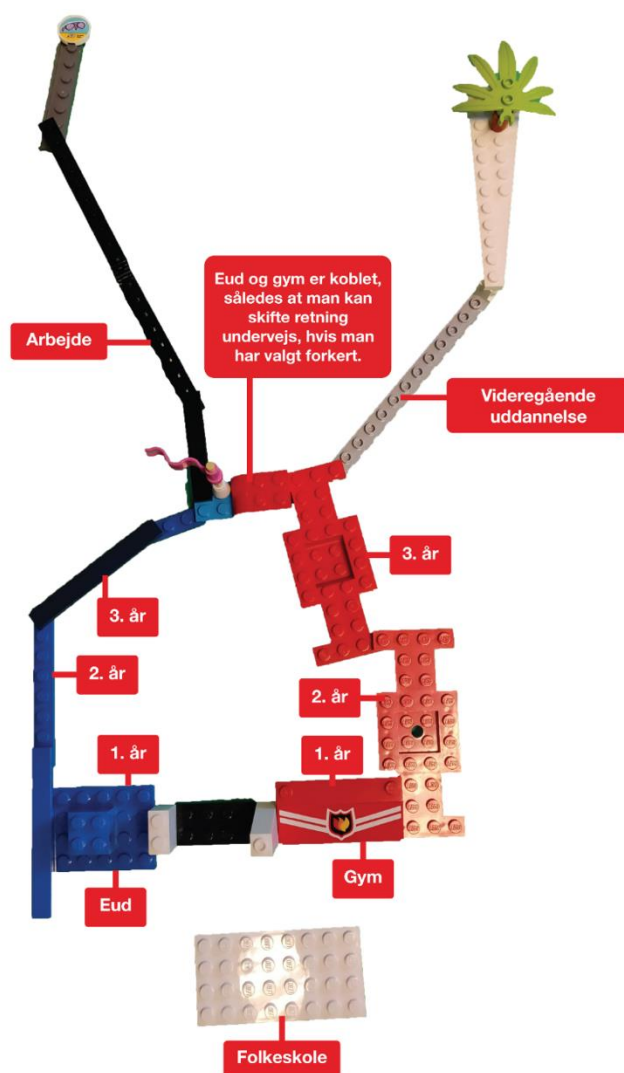
- At eleverne skal blive bedre rustet til at træffe et uddannelsesvalg efter 9. klasse
- En minimering af usikkerheden i uddannelsesvalget, da man altid kan vælge om, hvis interessen forsvinder, og derfor ikke behøver at vælge rigtigt første gang

I modellen er der mulighed for:

- At skifte retning i løbet af uddannelsen, uden at skulle starte forfra

Det bedste ved modellen?

"At man kan skifte. Ja, hvis man finder ud af, at det alligevel ikke var noget for en."

Model 8: 10. klasse og ungdomsuddannelserne

Valgskole

Valgskole er i denne model en skole, der er et alternativ til den almene 10. klasse. I valgskolen har eleven mulighed for at få smagsprøver på fag fra erhvervs- og gymnasieuddannelser. Eleven kan, uanset hvor lang tid hun eller han har gået i valgskolen, stoppe og påbegynde en ungdomsuddannelse. Valgskolen varer maksimum ét år.

Ungdomsuddannelserne

Ungdomsuddannelserne er traditionelt opbygget med gymnasium og erhvervsuddannelser.

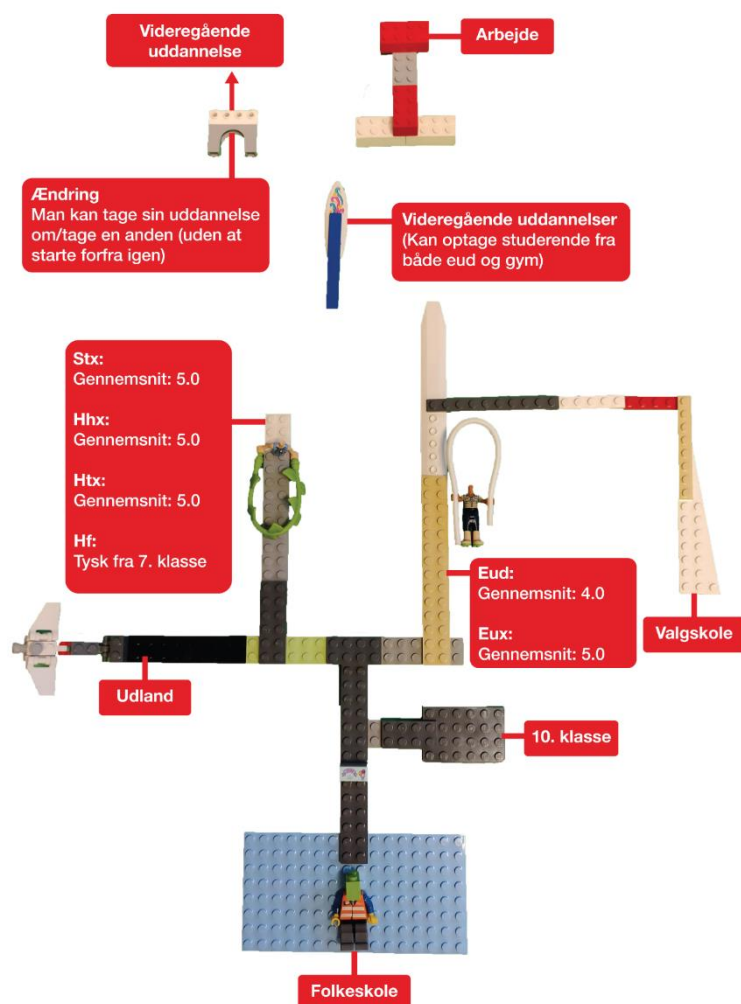
Efter gennemført ungdomsuddannelse og videregående uddannelse, er det muligt at ændre sit valg og påbegynde en anden uddannelse, dog uden at starte helt forfra – nemlig via meritoverførsler.

I modellen er der fokus på:

- At mindske presset på uddannelsesvalget i forlængelse af grundskolen
- At alle veje leder til det samme – ingen uddannelser lukker døren for videre uddannelse
- At karakterer vægter i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse
- At gøre 10. klasse mere attraktiv
- At udforske personlige og faginteresser på valgskolen

Det bedste ved modellen?

"Ideen med valgskolen det er, at i det her år, hvor jeg går ud og spørger mine skolekammerater om, hvad de skal efter folkeskolen, så svarer de; 'det aner jeg ikke – jeg er forvirret og ved ikke hvad jeg skal og jeg gider ikke vælge forkert'. Så kan valgskolen være den mulighed der gør, at de ikke bliver forvirrede. Og så får de lidt mere tid, så de ikke bliver presset."

Model 9: Ungdomsuddannelserne

Ungdomsuddannelserne

Strukturen tager afsæt i det nuværende uddannelsessystem. Modellen opdeler derfor ungdomsuddannelserne i en erhvervsrettet og gymnasial retning. Det centrale i modellen er, at der er mulighed for at skifte fra en erhvervsuddannelse til en gymnasial uddannelse og vice versa.

I modellen er der fokus på:

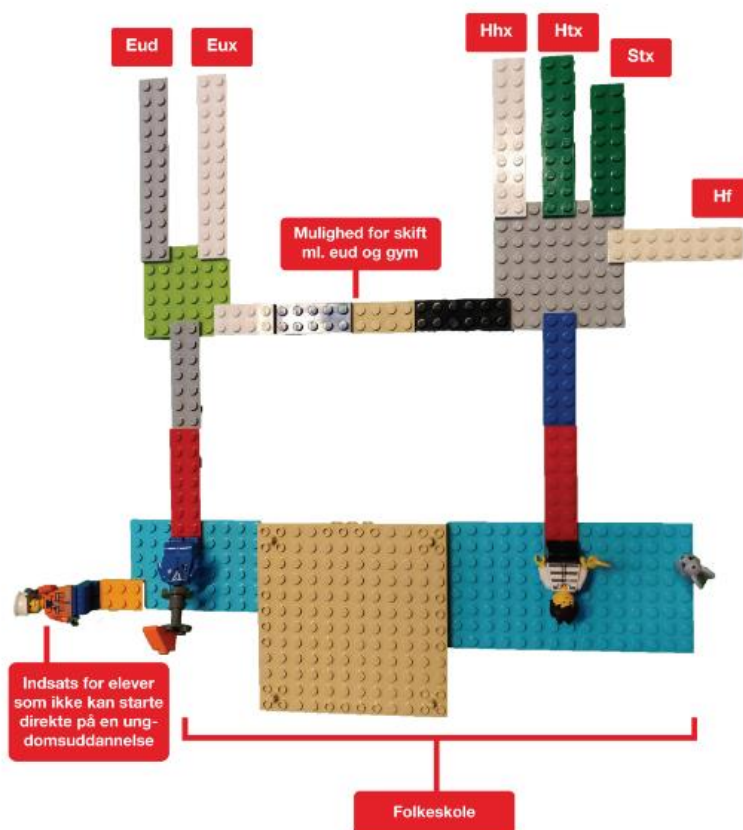
- At elever ikke skal være determineret af det valg, som blev foretaget i 9. klasse
- At mindske usikkerheden ved at træffe uddannelsesvalget, idet eleven vil kunne skifte retning senere
- Elever som ikke er parate til at uddanne sig direkte efter grundskolen

I modellen er der mulighed for:

- At skifte fra en erhvervsuddannelse til en gymnasial uddannelse og vice versa
- At de elever, der ikke er parate til at påbegynde en ungdomsuddannelse kan få tilbudt en anden vej efter grundskolen

Det bedste ved modellen?

"Hvis man tænker, at man gerne vil have eud til at starte med, så kan man stadigvæk komme hen og tage en htx eller stx eller en af de andre"

Referencer

CEFU (Center for Ungdomsforskning) 2016

[Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv](#)

Coyne, Imelda, Bernie Barters (Eds). 2018. Being Participatory: Researching with Children and Young People. Springer.

Danske Regioner 2017

[Fremtidens Ungdomsuddannelser – Færre unge og øget konkurrence](#)

Danmarks Statistik 2017

[Nyt højdepunkt i fuldførte Ungdomsuddannelser](#)

DEA 2018

[Mellem forventningens glæde og det svære valg](#)

DEA 2020: Flere fagligt udfordrede elever i gymnasiet

EVA 2017

[Unge føler tidligt pres over valg af uddannelse](#)

DEA

Tænk tanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu